

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพที่จัดพิมพ์เผยแพร่ในประเทศไทย ในด้านหน่วยงานผู้ผลิตวารสาร วัตถุประสงค์ในการผลิต ประเภทของวารสาร กำหนดออก เนื้อหาวิชาของวารสาร กลุ่มผู้ใช้เป้าหมายและวิธีการเผยแพร่ ตลอดจนงานศึกษาแหล่งผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพในด้านการดำเนินการผลิต และปัญหาในการผลิต

การวิจัยครั้งนี้มีสมมุติฐาน 5 ประการ คือ

1. วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ส่วนใหญ่ผลิตโดยหน่วยงานราชการ
2. ประเภทของวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ที่ผลิตส่วนใหญ่เป็นวารสารวิชาการ โดยมีกลุ่มผู้ใช้เป้าหมาย คือ แพทย์ และมีเนื้อหาด้านอายุรศาสตร์
3. วารสารส่วนใหญ่เผยแพร่โดยวิธีบอกรับเป็นสมาชิก
4. แหล่งผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านขาดบทความที่จะนำมาลง

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1. เก็บรวบรวมข้อมูลวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพที่เผยแพร่อยู่ในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่มีการเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ ทั้งในเขตกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด ห้องสมุดเฉพาะในสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ และห้องสมุดโรงพยาบาลที่ให้บริการในสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 60 แห่ง รวบรวมวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ เพื่อนำมาวิเคราะห์ได้รวมทั้งสิ้น 164 ชื่อ และได้บันทึกรายละเอียดของวารสารแต่ละชื่อในแบบบันทึกข้อมูล

2. แจกแบบสอบถามให้แก่ผู้ผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ได้แก่ บรรณาธิการวารสารที่ได้จากการรวบรวม และวิเคราะห์วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพในขั้นตอนที่ 1 จำนวน 164 ชื่อ โดยได้สอบถามเกี่ยวกับการดำเนินการผลิตวารสาร ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ และได้แบบสอบถามกลับคืนจากผู้ผลิตวารสาร 142 ชื่อ

ผลการวิจัยสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพที่จัดพิมพ์เผยแพร่ในประเทศไทย

1. ผู้ผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ และจำนวนวารสารที่ผลิต

จากการวิเคราะห์วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพที่เผยแพร่อยู่ในห้องสมุด สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ จำนวน 60 แห่ง พบว่ามีวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ จำนวนรวมทั้งสิ้น 164 ชื่อ ผลิตโดยหน่วยงานต่าง ๆ 146 แห่ง เป็นวารสารที่ผลิตโดยหน่วยงานภาครัฐบาลมากที่สุด 113 ชื่อ จากหน่วยงาน 96 แห่ง รองลงมาผลิตโดยสมาคมวิชาการและวิชาชีพ 30 ชื่อ จากหน่วยงาน 30 แห่ง ผลิตโดยหน่วยงานภาคเอกชน 17 ชื่อ จากหน่วยงาน 16 แห่ง และผลิตโดยสภาการศึกษาไทย 4 ชื่อ จากหน่วยงาน 4 แห่ง

สำหรับหน่วยงานภาครัฐบาลที่ผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ พบว่า หน่วยงานราชการ เป็นกลุ่มผู้ผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพกลุ่มใหญ่ที่สุด จำนวน 38 แห่ง ผลิตวารสารมากเป็นอันดับแรก 41 ชื่อ โดยมีกระทรวงสาธารณสุข ผลิตวารสารมากที่สุด 38 ชื่อ รองลงมาคือโรงพยาบาลของรัฐ มีหน่วยงานที่ผลิตวารสาร จำนวน 29 แห่ง ผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ 32 ชื่อ โดยมีโรงพยาบาลนพรัตนราชธานี โรงพยาบาลประสาทเชียงใหม่ และโรงพยาบาลราชวิถี ผลิตวารสารมากที่สุด จำนวน 2 ชื่อเท่ากัน สถาบันการศึกษา มีหน่วยงานที่ผลิตวารสาร จำนวน 28 แห่ง ผลิตวารสาร 39 ชื่อ โดยมีมหาวิทยาลัยมหิดลเป็นหน่วยงานที่ผลิตวารสารมากที่สุด 17 ชื่อ และรัฐวิสาหกิจมีหน่วยงานที่ผลิตวารสาร จำนวน 1 แห่ง ผลิตวารสารเพียง 1 ชื่อ

ส่วนหน่วยงานภาคเอกชนที่ผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ พบว่า บริษัท เป็นหน่วยงานผู้ผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพกลุ่มใหญ่ที่สุด มีจำนวน 6 แห่ง ผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ 6 ชื่อ รองลงมาคือ สำนักพิมพ์ จำนวน 4 แห่ง ผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ 5 ชื่อ โรงพยาบาลเอกชน และมูลนิธิ จำนวน 3 แห่งเท่ากัน และผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ 3 ชื่อเท่ากัน

จากผลการวิจัยที่พบว่า หน่วยงานราชการ เป็นหน่วยงานที่ผลิตวารสารมากที่สุด อาจเนื่องจากหน่วยงานราชการ มีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาสุขภาพอนามัยของประชาชน เพื่อตอบสนองแผนพัฒนาสุขภาพอนามัยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 จนถึงฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) โดยแนวทางสำคัญประการหนึ่งที่ใช้ คือ การเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร และการวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน เพื่อเป็นแนวทางในการแก้

ปัญหา และพัฒนาสุขภาพอนามัย (คณะกรรมการวางแผนพัฒนาการสาธารณสุข, 2535) ดังนั้น
หน่วยงานราชการต่าง ๆ จึงจัดทำวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพกันมาก

ผลการวิจัยจึงสอดคล้องกับสมมุติฐานข้อที่ 1 ที่กำหนดไว้ว่าวารสารสาขา
วิทยาศาสตร์สุขภาพ ส่วนใหญ่ผลิตโดยหน่วยงานราชการ

ผลการวิจัยดังกล่าวยังพบว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยของ มารศรี ศิวรักษ์ (2518)
และฉัญญา รัตนกนกพร (2537) ที่พบว่าวารสารสาขาสังคมศาสตร์ และวารสารทางการเกษตร ส่วน
ใหญ่จัดทำโดยหน่วยงานราชการ

2. ประเภทของวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

ในด้านประเภทของวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ซึ่งแบ่งเป็น 5 ประเภท คือ
วารสารวิชาการ วารสารวิจัย วารสารกึ่งวิชาการ วารสารประชาสัมพันธ์ และหนังสือพิมพ์ ผลการ
วิจัยพบว่า วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ที่ผลิตเป็นวารสารวิจัยมากที่สุด จำนวน 76 ชื่อ รองลง
มาคือ วารสารวิชาการ จำนวน 46 ชื่อ วารสารกึ่งวิชาการ จำนวน 21 ชื่อ และน้อยที่สุด คือ
หนังสือพิมพ์ จำนวน 2 ชื่อ

เมื่อพิจารณาประเภทของวารสารตามหน่วยงานผู้ผลิต พบว่า สถาบันการศึกษา
โรงพยาบาลของรัฐ และสมาคมวิชาการและวิชาชีพ ผลิตวารสารวิจัยมากที่สุด ในขณะที่หน่วยงาน
ราชการ มูลนิธิ ผลิตวารสารวิชาการมากที่สุด บริษัท และสำนักพิมพ์ ผลิตวารสารกึ่งวิชาการมากที่
สุด โรงพยาบาลเอกชน และสภาวิชาชีพไทย ผลิตวารสารประชาสัมพันธ์มากที่สุด และรัฐวิสาหกิจ
ผลิตวารสารวิชาการเพียงชื่อเดียว

ผลการวิจัยในด้านประเภทของวารสารดังกล่าว พบว่า ไม่สอดคล้องกับสมมุติฐาน
ข้อที่ 2 ที่กำหนดไว้ว่า ประเภทของวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพที่ผลิตส่วนใหญ่เป็นวารสาร
วิชาการ

การที่ผลการวิจัยพบว่า วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพที่ผลิตส่วนใหญ่เป็น
วารสารวิจัยไม่ใช่วารสารวิชาการนั้น อาจเนื่องจากวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ส่วนใหญ่ผลิต
โดยสถาบันการศึกษา (39ชื่อ) โรงพยาบาลของรัฐ (32 ชื่อ) และสมาคมวิชาการและวิชาชีพ (30
ชื่อ) หน่วยงานทั้ง 3 แห่งดังกล่าวมีหน้าที่หลักสำคัญประการหนึ่ง คือ ศึกษาค้นคว้า และวิจัยที่เกี่ยวข้อง
กับสุขภาพอนามัย เพื่อใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาสุขภาพอนามัยของประชาชน
และการปฏิบัติงานของบุคลากรสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ดังนั้นจึงผลิตผลงานวิจัยจำนวนมาก และ
ตีพิมพ์ลงในวารสารวิจัยสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพมากกว่าวารสารประเภทอื่น ๆ

3. วัตถุประสงค์ในการผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

ในด้านวัตถุประสงค์ของการผลิตวารสาร พบว่า วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการมากที่สุด 153 ชื่อ รองลงมาคือ เพื่อเผยแพร่ผลการค้นคว้า ทดลอง และวิจัย 115 ชื่อ เพื่อเป็นสื่อกลางความสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ประสพการณ์ระหว่างหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องในสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ 85 ชื่อ และน้อยที่สุด 30 ชื่อ เพื่อรายงานสถานการณ์ความเคลื่อนไหว และข่าวสารต่าง ๆ

เมื่อพิจารณาตามประเภทของหน่วยงานผู้ผลิต พบว่า หน่วยงานราชการ สำนักพิมพ์ บริษัท สมาคมวิชาการและวิชาชีพ และสภาวิชาชีพ มีวัตถุประสงค์ในการผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการมากที่สุด ส่วนวารสารที่ผลิตโดยสถาบันการศึกษา และโรงพยาบาลของรัฐ มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลการค้นคว้า ทดลอง และวิจัยมากที่สุด

ผลการวิจัยส่วนนี้ พบว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยของมารศรี ศิวรักษ์ (2518) และ ัญญา รัตนกนกพร (2537) ที่พบว่าวารสารส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการ

4. กำหนดออกของวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ปีแรกที่ออก และภาษาที่พิมพ์

ในด้านกำหนดออกของวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ พบว่า มีกำหนดออก รายสามเดือนมากที่สุด 56 ชื่อ รองลงมาคือ รายสี่เดือน 42 ชื่อ รายหกเดือน 26 ชื่อ และน้อยที่สุดรายสองเดือน 16 ชื่อ เมื่อพิจารณาตามประเภทของหน่วยงานผู้ผลิต พบว่า หน่วยงานส่วนใหญ่ผลิตวารสารกำหนดออกรายสามเดือนมากที่สุด ยกเว้นสำนักพิมพ์และบริษัท ผลิตวารสารรายเดือนมากที่สุด

การที่วารสารส่วนใหญ่มีกำหนดออกตั้งแต่รายสามเดือนขึ้นไป อาจเป็นเพราะวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ส่วนใหญ่เป็นวารสารวิจัย และวารสารวิชาการ ซึ่งในการจัดทำต้องผ่านกระบวนการผลิตหลายขั้นตอนเริ่มตั้งแต่การจัดหาบทความต้นฉบับเพื่อตีพิมพ์ การตรวจแก้ไขต้นฉบับที่จะตีพิมพ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ หรือนักวิชาการในสาขานั้น ๆ เพื่อให้ต้นฉบับมีเนื้อหาถูกต้องและมีคุณภาพ ทำให้ต้องใช้ระยะเวลาหลายเดือนในการผลิต ส่วนสำนักพิมพ์และบริษัท ซึ่งผลิตวารสารรายเดือนมากที่สุด อาจเนื่องจากหน่วยงานดังกล่าวผลิตวารสารเพื่อการค้า และหวังผลกำไรทางธุรกิจ จึงต้องกำหนดออกวารสารรวดเร็วกว่าหน่วยงานอื่น ๆ

ผลการวิจัยส่วนนี้พบว่าสอดคล้องกับผลการวิจัยของฉัตรภา รัตนกนกพร (2537) และผลการวิจัยของพรหมพิมล กุลบุญ และชลธิชา สุทธินิรันดรกุล (2525) ที่พบว่าวารสารทาง การเกษตร และวารสารวิชาการที่จัดพิมพ์โดยคณะต่าง ๆ ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีกำหนดออกราย ตามเดือนมากที่สุด

สำหรับปีที่เริ่มค้นออกวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ พบว่า วารสารสาขา วิทยาศาสตร์สุขภาพส่วนใหญ่ผลิตในระยะ 20 ปีที่ผ่านมา โดยในช่วงปี พ.ศ.2520-2539 มีการผลิต วารสารชื่อใหม่ ๆ ถึง 127 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 77.44 ของวารสารที่ศึกษาทั้งหมด โดยเป็นวารสารที่ ผลิตในช่วงปี พ.ศ.2530-2539 มากที่สุด 73 ชื่อ ส่วนระยะเวลาก่อนปี 2520 มีการออกวารสารเพียง 37 ชื่อ

ในคานาภาษาที่พิมพ์ พบว่า วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ส่วนใหญ่ตีพิมพ์เป็น ภาษาไทย 137 ชื่อ รองลงมาตีพิมพ์เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 22 ชื่อ และน้อยที่สุด 5 ชื่อ ตี พิมพ์เป็นภาษาอังกฤษ

5. เนื้อหาวิชาของวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

ในคานเนื้อหาวิชาของวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ซึ่งแบ่งเป็น 22 สาขาวิชา พบว่า วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพมีเนื้อหาในสาขาอายุรศาสตร์มากที่สุด 59 ชื่อ รองลงมาคือ เนื้อหาสาขาสาธารณสุขศาสตร์ 45 ชื่อ สาขากุมารเวชศาสตร์ 42 ชื่อ สาขาเภสัชศาสตร์ 39 ชื่อ และ น้อยที่สุดคือ สาขาเวชศาสตร์การbin 1 ชื่อ ส่วนเนื้อหาที่ไม่ปรากฏในวารสารชื่อใด คือ เนื้อหา สัตว์และพืชเป็นพิษ นอกจากนี้ยังพบว่าวารสารส่วนใหญ่ 90 ชื่อ เสนอเนื้อหาเพียงสาขาเดียว รอง ลงมา 18 ชื่อ เสนอเนื้อหา 2 สาขาวิชา 17 ชื่อ เสนอเนื้อหา 4 สาขาวิชา และน้อยที่สุด 2 ชื่อ เสนอ เนื้อหา 8 สาขาวิชา คือ วารสารคลินิก : เวชปฏิบัติและการรักษา และวารสารหมอชาวบ้าน

เมื่อพิจารณาตามประเภทของหน่วยงานผู้ผลิต พบว่าหน่วยงานราชการ ผลิต วารสารในเนื้อหาสาธารณสุขศาสตร์มากที่สุด สถาบันการศึกษา ผลิตวารสารในเนื้อหาอายุรศาสตร์ และการพยาบาลมากที่สุด โรงพยาบาลของรัฐ ผลิตวารสารในเนื้อหากุมารเวชศาสตร์มากที่สุด โรงพยาบาลเอกชน และสมาคมวิชาการและวิชาชีพ ผลิตวารสารในเนื้อหาอายุรศาสตร์มากที่สุด สำนักพิมพ์ ผลิตวารสารในเนื้อหาอายุรศาสตร์ วิทยาโรคผิวหนัง และกุมารเวชศาสตร์มากที่สุด ส่วนบริษัท ผลิตวารสารในเนื้อหาบริเว และสูติศาสตร์มากที่สุด

เมื่อจำแนกเนื้อหาวิชาย่อยภายใต้สาขาวิชาใหญ่ 22 สาขา พบว่าเนื้อหาวิชาย่อย โรคที่เกิดขึ้นกับอวัยวะ และระบบต่าง ๆ ของร่างกายมีมากที่สุด 46 ชื่อ รองลงมาคือ เนื้อหาวิชาย่อยโรคเกี่ยวกับเด็กและการรักษา 27 ชื่อ การตั้งครรภ์ การคลอด และระยะหลังคลอด 23 ชื่อ โรคติดต่อ 22 ชื่อ ส่วนเนื้อหาวิชาที่มีน้อยที่สุดมี 13 สาขาวิชา ๆ ละ 1 ชื่อ

การที่ผลการวิจัย พบว่า วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพมีเนื้อหาอายุศาตร์มากที่สุด อาจเนื่องจากสาขาอายุศาตร์เป็นสาขาที่ครอบคลุมเนื้อหากว้างเกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยของประชาชน ได้แก่ การตรวจและวินิจฉัยโรค การบำบัดรักษาโรค โรคต่าง ๆ และโรคที่เกิดขึ้นกับอวัยวะและระบบต่าง ๆ ของร่างกาย ซึ่งปัญหาเกี่ยวกับโรคที่เกิดขึ้นกับอวัยวะและระบบต่าง ๆ ของร่างกาย ดังนั้น จึงมีการศึกษาค้นคว้าและการรักษาโรคในสาขานี้กันมาก

ผลการวิจัยพบว่าสอดคล้องกับสมมุติฐานข้อที่ 2 ที่กำหนดไว้ว่า วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ส่วนใหญ่มีเนื้อหาด้านอายุศาตร์

6. กลุ่มผู้ใช้เป้าหมายของวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

ในค่านกลุ่มผู้ใช้เป้าหมายของวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ พบว่า วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพส่วนใหญ่มีกลุ่มผู้ใช้เป้าหมาย คือ กลุ่มแพทย์ทั่วไป และแพทย์เฉพาะทาง 120 ชื่อ รองลงมาคือ กลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุข 108 ชื่อ กลุ่มนิสิต นักศึกษา 106 ชื่อ และน้อยที่สุด คือ กลุ่มนักรังสีเทคนิค 39 ชื่อ

เมื่อพิจารณาจากกลุ่มผู้ใช้เป้าหมายตามประเภทของหน่วยงานผู้ผลิต พบว่าหน่วยงานราชการ ผลิตวารสารเพื่อกลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมากที่สุด สถาบันการศึกษา ผลิตเพื่อกลุ่มอาจารย์และนักวิจัยมากที่สุด โรงพยาบาลของรัฐ บริษัท และสมาคมวิชาการและวิชาชีพ ผลิตเพื่อกลุ่มแพทย์ทั่วไป และแพทย์เฉพาะทางมากที่สุด โรงพยาบาลเอกชน ผลิตเพื่อกลุ่มประชาชนมากที่สุด ส่วนสำนักพิมพ์ ผลิตเพื่อกลุ่มพยาบาล และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมากที่สุด สภาอากาศไทยผลิตเพื่อกลุ่มพยาบาลมากที่สุด

เมื่อพิจารณาจากกลุ่มผู้ใช้เป้าหมายตามประเภทของวารสาร พบว่า วารสารวิชาการ ผลิตเพื่อกลุ่มอาจารย์และนักวิจัยมากที่สุด วารสารวิจัย ผลิตเพื่อกลุ่มแพทย์ทั่วไป และแพทย์เฉพาะทางมากที่สุด ส่วนวารสารกึ่งวิชาการ ผลิตเพื่อกลุ่มประชาชนมากที่สุด และวารสารประชาสัมพันธ์ และหนังสือพิมพ์ ผลิตเพื่อกลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมากที่สุด

การที่วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ส่วนใหญ่มุ่งผลิตเพื่อกลุ่มผู้ใช้เป้าหมาย คือ แพทย์ทั่วไป และแพทย์เฉพาะทาง อาจเนื่องจากวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ส่วนใหญ่เสนอเนื้อหาในสาขาอายุรศาสตร์เป็นหลัก โดยมีเนื้อหาย่อยเกี่ยวกับโรคที่เกิดขึ้นกับอวัยวะ และระบบต่าง ๆ ของร่างกาย ซึ่งเป็นปัญหาสุขภาพอนามัยของประชาชน ดังนั้น การผลิตวารสารจึงมุ่งผลิตเพื่อกลุ่มแพทย์ทั่วไป และแพทย์เฉพาะทาง เพื่อให้ใช้วารสารในการศึกษาค้นคว้าความรู้ใหม่ ๆ ทางการแพทย์ และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการป้องกัน และรักษาโรคแก่ผู้ป่วย

ผลการวิจัยส่วนนี้ พบว่า สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 ที่กำหนดไว้ว่าวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ที่ผลิตส่วนใหญ่มีกลุ่มผู้ใช้เป้าหมาย คือ แพทย์

7. วิธีการเผยแพร่วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

ในด้านวิธีการเผยแพร่วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ซึ่งจำแนกเป็น 3 วิธี คือ การแจกเป็นอนิบันทนาการ การบอกรับเป็นสมาชิก และการจำหน่ายปลีก ผลการวิจัย พบว่าวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพส่วนใหญ่ 135 ชื่อ เผยแพร่โดยการแจกเป็นอนิบันทนาการ รองลงมาเผยแพร่โดยการบอกรับเป็นสมาชิก 92 ชื่อ และเผยแพร่โดยการจำหน่ายปลีก 23 ชื่อ

เมื่อพิจารณาวิธีการเผยแพร่วารสารตามประเภทของหน่วยงาน พบว่า หน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ สถาบันการศึกษา โรงพยาบาลของรัฐ โรงพยาบาลเอกชน สมาคมวิชาการและวิชาชีพ และสภาวิชาชีพส่วนใหญ่เผยแพร่วารสารโดยการแจกเป็นอนิบันทนาการ ในขณะที่วารสารที่ผลิตโดยบริษัท ส่วนใหญ่เผยแพร่โดยการบอกรับเป็นสมาชิก และสำนักพิมพ์ ส่วนใหญ่เผยแพร่โดยการบอกรับเป็นสมาชิก และจำหน่ายปลีก

ผลการวิจัยนี้พบว่าสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฉันทรา รัตนกนกพร (2537) และผลการวิจัยของพรณพิมล กุลบุญ และชลทิชา สุทธินิรันดรกุล (2525) ที่พบว่าวารสารทางการแพทย์ และวารสารวิชาการที่จัดพิมพ์โดยคณะต่าง ๆ ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่เผยแพร่โดยการแจกเป็นอนิบันทนาการ

ผลการวิจัยพบว่าไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3 ที่กำหนดไว้ว่าวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ที่ผลิตส่วนใหญ่เผยแพร่โดยการบอกรับเป็นสมาชิก

การที่ผลการวิจัย พบว่าวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ส่วนใหญ่ใช้วิธีการเผยแพร่โดยการแจกเป็นอนิบันทนาการ ไม่ใช่โดยการบอกรับเป็นสมาชิกนั้น อาจเนื่องมาจากหน่วยงานผู้ผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานที่ไม่แสวงหาผลประโยชน์ หรือผล

กำไรซึ่งได้แก่ หน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ สถาบันการศึกษา โรงพยาบาลของรัฐ สมาคมวิชาการและวิชาชีพ และสภาอากาศไทย จึงทำให้ผู้ผลิตส่วนใหญ่ใช้วิธีเผยแพร่วารสาร โดยการแจก เป็นอภินันท์นาการเพียงวิธีเดียว หรือใช้ร่วมกับการเผยแพร่วิธีอื่น

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยที่พบว่าวารสารจำนวนเกินครึ่ง (92 ชื่อ จาก 164 ชื่อ) ใช้วิธีเผยแพร่โดยการบอกรับเป็นสมาชิกก็ทำให้กล่าวได้ว่า วิธีหลักหรือวิธีสำคัญอีกวิธีหนึ่งในการเผยแพร่วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ คือ การบอกรับเป็นสมาชิก

การดำเนินการผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

1. การกำหนดแนวเรื่องเฉพาะในการจัดทำวารสารแต่ละฉบับ

จากผู้ผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ 142 ชื่อ ที่ตอบแบบสอบถามในการกำหนดแนวเรื่องเฉพาะในการจัดทำวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ผลการวิจัยพบว่า วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ จำนวนมากที่สุด 55 ชื่อ มีการกำหนดแนวเรื่องเฉพาะทุกฉบับ รองลงมาวารสาร 50 ชื่อ มีการกำหนดแนวเรื่องเฉพาะบางฉบับ และน้อยที่สุด 37 ชื่อ ไม่มีการกำหนดแนวเรื่องเฉพาะในแต่ละฉบับ

เมื่อพิจารณาการกำหนดแนวเรื่องเฉพาะตามประเภทของหน่วยงานผู้ผลิต พบว่าวารสารที่ผลิตโดยหน่วยงานราชการ และสำนักพิมพ์ส่วนใหญ่ และวารสารทุกชื่อที่ผลิตโดยโรงพยาบาลเอกชน และรัฐวิสาหกิจมีการกำหนดแนวเรื่องเฉพาะทุกฉบับ วารสารที่ผลิตโดยสถาบันการศึกษา โรงพยาบาลของรัฐ และสภาอากาศไทย ส่วนใหญ่มีการกำหนดแนวเรื่องเฉพาะบางฉบับ ส่วนวารสารที่ผลิตโดยสมาคมวิชาการและวิชาชีพ ส่วนใหญ่ไม่มีการกำหนดแนวเรื่องเฉพาะในแต่ละฉบับ

2. การจัดหาบทความเพื่อลงในวารสาร

ในด้านการจัดหาบทความเพื่อลงในวารสาร พบว่าผู้ผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ใช้วิธีคัดเลือกบทความจากผู้สนใจเขียนส่งมามากที่สุด 113 ชื่อ รองลงมาคือ ใช้วิธีติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ เขียนเรื่องให้ 107 ชื่อ และน้อยที่สุดให้บรรณาธิการ และเจ้าหน้าที่ในกองบรรณาธิการเขียนเอง 96 ชื่อ

เมื่อพิจารณาการจัดหาบทความตามประเภทของหน่วยงานผู้ผลิต พบว่า วารสารส่วนใหญ่ที่ผลิตโดยหน่วยงานราชการ ใช้วิธีจัดหาบทความโดยบรรณาธิการ และเจ้าหน้าที่ในกองบรรณาธิการเขียนให้ ส่วนวารสารที่ผลิตโดยสถาบันการศึกษา โรงพยาบาลเอกชน สำนักพิมพ์ และสภากาชาดไทย ส่วนใหญ่ติดต่อกับผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ เขียนเรื่องให้ วารสารที่ผลิตโดยโรงพยาบาลของรัฐ สมาคมวิชาการและวิชาชีพ ส่วนใหญ่คัดเลือกบทความจากผู้สนใจ สำหรับวารสารที่ผลิตโดยบริษัท และมูลนิธิใช้ 2 วิธี คือ คัดเลือกบทความจากผู้สนใจเขียนส่งมา และบรรณาธิการและเจ้าหน้าที่ในกองบรรณาธิการเขียนให้ในจำนวนเท่ากัน

3. การคัดเลือกบทความเพื่อนำมาพิมพ์ในวารสาร

ในด้านการคัดเลือกบทความเพื่อนำมาพิมพ์ในวารสาร พบว่าวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพส่วนใหญ่ให้บรรณาธิการ เป็นผู้คัดเลือกบทความเพื่อนำมาลงในวารสาร 89 ชื่อ รองลงมาคือ ให้กองบรรณาธิการเป็นผู้คัดเลือก 87 ชื่อ และให้ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ เป็นผู้คัดเลือกบทความ 43 ชื่อ และน้อยที่สุด คือ ให้หัวหน้ากองบรรณาธิการเป็นผู้คัดเลือกบทความ 23 ชื่อ

เมื่อพิจารณาผู้คัดเลือกบทความตามประเภทของหน่วยงานผู้ผลิต พบว่า วารสารที่ผลิตโดยหน่วยงานราชการ โรงพยาบาลของรัฐ สมาคมวิชาการและวิชาชีพ และสภากาชาดไทยส่วนใหญ่ให้กองบรรณาธิการเป็นผู้คัดเลือกบทความ ส่วนสถาบันการศึกษา สำนักพิมพ์ และบริษัท ส่วนใหญ่ให้บรรณาธิการเป็นผู้คัดเลือกบทความ และมูลนิธิให้บรรณาธิการ และฝ่ายวิชาการในหน่วยงานเป็นผู้คัดเลือกบทความ

การที่วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพส่วนใหญ่มีบรรณาธิการ และกองบรรณาธิการเป็นผู้คัดเลือกบทความ อาจเนื่องจากบรรณาธิการและกองบรรณาธิการ เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะสาขาวิชา และมีความเข้าใจในนโยบายและวัตถุประสงค์ของการผลิต รวมทั้งกลุ่มผู้ใช้เป้าหมายของวารสารดีกว่าบุคคลกลุ่มอื่น ทำให้สามารถคัดเลือกบทความได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับนโยบาย

สำหรับหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร พบว่า วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ส่วนใหญ่คัดเลือกบทความโดยพิจารณาจากเนื้อหาสาระของบทความมากที่สุด 140 ชื่อ รองลงมาพิจารณาจากความทันสมัยของเรื่อง 93 ชื่อ ความน่าเชื่อถือของบทความ 81 ชื่อ และน้อยที่สุดคือ พิจารณาจากความต้องการของตลาด 38 ชื่อ

เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์การคัดเลือกบทความตามประเภทของหน่วยงานผู้ผลิต พบว่า วารสารที่ผลิตโดยหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา โรงพยาบาลของรัฐ บริษัท และสมาคมวิชาการและวิชาชีพ ส่วนใหญ่คัดเลือกบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร โดยพิจารณาจากเนื้อหาสาระของบทความ สำนักพิมพ์ พิจารณาจากคุณภาพ ชื่อเสียง ประสบการณ์ของผู้เขียน และเนื้อหาสาระของบทความ ส่วนมูลนิธิ และสภาวิชาชีพพิจารณาจากเนื้อหาสาระของบทความ และความทันสมัยของเรื่อง โรงพยาบาลเอกชน พิจารณาจากความทันสมัยของเรื่องและความต้องการของตลาด

4. การให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้เขียนเรื่องในวารสาร

การให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้เขียนเรื่อง พบว่า วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพส่วนใหญ่ 89 ชื่อ ไม่มีการให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้เขียนเรื่อง ในขณะที่วารสารอีก 53 ชื่อ ให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้เขียนเรื่อง โดยจำแนกได้เป็นวารสารที่ผลิตโดยหน่วยงานภาครัฐบาล 34 ชื่อ หน่วยงานภาคเอกชน 9 ชื่อ วารสารที่ผลิตโดยสมาคมวิชาการและวิชาชีพ 9 ชื่อ และสภาวิชาชีพ 1 ชื่อ

ผลการวิจัยส่วนนี้ พบว่าสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรหมพิมล กุลบุญ และชลธิชา สุทธินิรันดรกุล (2525) ที่พบว่าการจัดทำวารสารวิชาการโดยคณะต่าง ๆ ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่ไม่มีเงินค่าตอบแทนให้แก่ผู้เขียนเรื่อง

เมื่อวิเคราะห์สิ่งตอบแทนที่ผู้เขียนได้รับ พบว่าวารสารจำนวน 33 ชื่อ ให้วารสารเป็นอภิสิทธิ์การแก่ผู้เขียนเรื่อง โดยจำนวนสูงสุดที่ให้คือ 10 เล่ม วารสารจำนวน 22 ชื่อ ให้สำเนาพิมพ์ (Reprint) แก่ผู้เขียนเรื่อง โดยจำนวนสูงสุดที่ให้คือ 30 ชุด และวารสารจำนวน 16 ชื่อ ให้เงินเป็นค่าตอบแทน โดยมีอัตราสูงสุดบทความละ 1,500-2,000 บาท นอกจากนี้ยังพบว่าวารสารจำนวน 2 ชื่อ มอบสิ่งตอบแทนแก่ผู้เขียนเรื่องมากกว่า 1 รายการ คือ วารสารพุทธชินราช และวารสารอนามัย

เมื่อพิจารณาสิ่งตอบแทนที่ผู้เขียนได้รับตามประเภทของหน่วยงานผู้ผลิต พบว่าวารสารที่ผลิตโดยหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา โรงพยาบาลของรัฐ ส่วนใหญ่ให้วารสารเป็นอภิสิทธิ์การแก่ผู้เขียนเรื่อง สมาคมวิชาการและวิชาชีพ ส่วนใหญ่ให้สำเนาพิมพ์ (Reprint) แก่ผู้เขียนเรื่อง ส่วนสำนักพิมพ์และบริษัท ส่วนใหญ่ให้เงินเป็นค่าตอบแทนแก่ผู้เขียนเรื่อง

5. การตรวจแก้ไขต้นฉบับ

วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ส่วนใหญ่ให้บรรณาธิการเป็นผู้ตรวจแก้ไขต้นฉบับ 97 ชื่อ รองลงมาให้กองบรรณาธิการเป็นผู้ตรวจแก้ไขต้นฉบับ 76 ชื่อ และให้ผู้เขียนเจ้าของเรื่องตรวจแก้ไขต้นฉบับ 66 ชื่อ และน้อยที่สุดให้หัวหน้ากองบรรณาธิการเป็นผู้ตรวจแก้ไขต้นฉบับ 19 ชื่อ

เมื่อพิจารณาการตรวจแก้ไขต้นฉบับตามประเภทของหน่วยงานผู้ผลิต พบว่าวารสารส่วนใหญ่ที่ผลิตโดยหน่วยงานเกือบทุกประเภทให้บรรณาธิการเป็นผู้ตรวจแก้ไขต้นฉบับ

การที่วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพส่วนใหญ่ให้บรรณาธิการ และกองบรรณาธิการ เป็นผู้ตรวจแก้ไขต้นฉบับ อาจเนื่องจากการตรวจแก้ไขต้นฉบับจำเป็นต้องใช้บุคคลผู้มีความรู้ ความชำนาญ และมีคุณวุฒิในสาขาวิชาเป็นผู้ดำเนินการ ประกอบกับผลการวิจัยที่พบว่าการผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ส่วนใหญ่ประสบปัญหาต้นฉบับที่ได้รับ ไม่ได้มาตรฐานขาดความสมบูรณ์ (ตารางที่ 36) จึงทำให้ผู้ตรวจต้นฉบับต้องใช้ผู้มีความรู้ หรือผู้เชี่ยวชาญ เพื่อสามารถตรวจแก้ไขต้นฉบับให้ถูกต้องได้ดีกว่าบุคคลกลุ่มอื่น

6. การจัดพิมพ์วารสาร

วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพส่วนใหญ่พิมพ์โดยจ้างโรงพิมพ์ภายนอก 131 ชื่อ และส่วนใหญ่พิมพ์ด้วยระบบออฟเซต 133 ชื่อ เมื่อพิจารณาการจัดพิมพ์วารสารตามประเภทของหน่วยงานผู้ผลิต พบว่าวารสารที่ผลิตโดยหน่วยงานเกือบทุกประเภท จัดพิมพ์โดยการจ้างโรงพิมพ์ภายนอก และพิมพ์ด้วยระบบออฟเซตเป็นส่วนใหญ่

ในด้านการพิสูจน์อักษร พบว่า วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพส่วนใหญ่ให้บรรณาธิการ เป็นผู้พิสูจน์อักษร 78 ชื่อ รองลงมาให้กองบรรณาธิการเป็นผู้พิสูจน์อักษร 69 ชื่อ และน้อยที่สุดคือให้โรงพิมพ์เป็นผู้พิสูจน์อักษร 24 ชื่อ

เมื่อพิจารณาการพิสูจน์อักษรตามประเภทของหน่วยงานผู้ผลิต พบว่าวารสารที่ผลิตโดยหน่วยงานราชการและบริษัท ส่วนใหญ่ให้กองบรรณาธิการเป็นผู้พิสูจน์อักษร ส่วนสถาบันการศึกษา และโรงพยาบาลของรัฐ ส่วนใหญ่ให้บรรณาธิการเป็นผู้พิสูจน์อักษร สมาคมวิชาการและวิชาชีพ ให้บรรณาธิการและกองบรรณาธิการเป็นผู้พิสูจน์อักษร ส่วนสำนักพิมพ์ให้บรรณาธิการ ผู้ช่วยบรรณาธิการ และกองบรรณาธิการเป็นผู้พิสูจน์อักษร

ในด้านจำนวนพิมพ์วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ พบว่า วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพจำนวนมากที่สุด 46 ชื่อ พิมพ์ครั้งละ 1,001-5,000 เล่ม รองลงมาในจำนวนที่ใกล้เคียงกันคือ 44 ชื่อ มีจำนวนพิมพ์ครั้งละ 501-1,000 เล่ม และวารสารน้อยที่สุด 4 ชื่อ พิมพ์ครั้งละ 50,001-100,000 เล่ม

เมื่อพิจารณาจำนวนพิมพ์ตามประเภทของหน่วยงานผู้ผลิต พบว่า วารสารที่ผลิตโดยหน่วยงานภาครัฐบาล สมาคมวิชาการและวิชาชีพ และสภาวิชาชีพส่วนใหญ่มีจำนวนพิมพ์ในช่วง 500 เล่ม ไปจนถึง 5,000 เล่ม ส่วนหน่วยงานภาคเอกชน คือ โรงพยาบาลเอกชน สำนักพิมพ์ และบริษัท ส่วนใหญ่มีจำนวนพิมพ์ในช่วง 10,001 เล่ม ไปจนถึง 100,000 เล่ม

จะเห็นว่าวารสารที่ผลิตโดยหน่วยงานภาคเอกชน มีจำนวนพิมพ์มากกว่าวารสารที่ผลิตโดยหน่วยงานภาครัฐบาล สมาคมวิชาการและวิชาชีพ และสภาวิชาชีพ ทั้งนี้อาจเนื่องจากวารสารที่ผลิตโดยหน่วยงานภาครัฐบาล สมาคมวิชาการและวิชาชีพ และสภาวิชาชีพ ส่วนใหญ่ผลิตวารสารเพื่อแจกเป็นอภิธานการ จึงมีรายได้จากการจำหน่ายจำกัด และส่งผลไปยังต้นทุนการผลิต ทำให้ต้องพิมพ์ครั้งละน้อยเล่ม ในขณะที่วารสารที่ผลิตโดยหน่วยงานภาคเอกชน ผลิตวารสารเพื่อการค้าจึงมีจำนวนพิมพ์ครั้งละมาก ๆ

สำหรับการออกวารสารในรูปแบบอื่น พบว่า วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพเกือบทั้งหมดไม่มีการออกในรูปแบบอื่น ๆ ยกเว้นวารสารเพียง 2 ชื่อ คือ จุฬาลงกรณ์เวชสาร และวารสารวิชาการสาธารณสุข ที่มีการออกในรูปแบบแผ่นบันทึกข้อมูลคอมพิวเตอร์ด้วย

7. ระยะเวลาที่ใช้ในการผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพส่วนใหญ่ 124 ชื่อ มีการกำหนดระยะเวลาในการผลิตวารสารในแต่ละขั้นตอน และ 18 ชื่อ ไม่มีการกำหนดระยะเวลาในการผลิตวารสารในแต่ละขั้นตอน โดยวารสารส่วนใหญ่ 75 ชื่อ ใช้เวลามากที่สุดในขั้นตอนการจัดหาบทความ รองลงมา 35 ชื่อ ใช้เวลามากที่สุดในขั้นตอนการตรวจแก้ไขต้นฉบับ 23 ชื่อ ใช้เวลามากที่สุดในขั้นตอนการจัดพิมพ์ และวารสารจำนวนน้อยที่สุด 9 ชื่อ ใช้เวลามากที่สุดในขั้นตอนการคัดเลือกบทความ

เมื่อพิจารณาขั้นตอนการผลิตวารสารที่ใช้เวลามากที่สุดตามประเภทหน่วยงาน พบว่า วารสารที่ผลิตโดยหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา โรงพยาบาลของรัฐ โรงพยาบาลเอกชน สำนักพิมพ์ บริษัท ส่วนใหญ่ใช้เวลา มากที่สุดในขั้นตอนการจัดหาบทความ ส่วนสมาคมวิชาการและวิชาชีพ ใช้เวลามากที่สุดในการจัดหาบทความ และการตรวจแก้ไขต้นฉบับ และสภาวิชาชีพไทย ใช้เวลามากที่สุดในการคัดเลือกบทความ

สำหรับระยะเวลาที่ใช้ในการผลิตวารสารตั้งแต่การจัดหาบทความ จนถึงการจัดพิมพ์ พบว่า วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ จำนวนมากที่สุด 63 ชื่อ ใช้เวลาผลิต 1-2 เดือน รองลงมาในจำนวนเกือบเท่ากันคือ 62 ชื่อ ใช้เวลาผลิต 3-4 เดือน และวารสารจำนวนน้อยที่สุด 1 ชื่อ ใช้เวลาผลิต 7-8 เดือน คือ วารสารวิทยาสารทันตแพทยศาสตร์

เมื่อพิจารณาตามประเภทของหน่วยงานผู้ผลิต พบว่า วารสารที่ผลิตโดยหน่วยงานราชการ โรงพยาบาลเอกชน สำนักพิมพ์ บริษัท ส่วนใหญ่ใช้เวลาในการผลิตวารสาร 1-2 เดือน ส่วนวารสารที่ผลิตโดยสถาบันการศึกษา โรงพยาบาลของรัฐ สมาคมวิชาการและวิชาชีพ และสภากาชาดไทย ส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลาการผลิตวารสาร 3-4 เดือน

เมื่อพิจารณาระยะเวลาการผลิตวารสารตามการกำหนดออกของวารสาร พบว่า ระยะเวลาการผลิตวารสาร มีความสอดคล้องกับกำหนดออกของวารสาร กล่าวคือวารสารส่วนใหญ่มีกำหนดออกราย 3 เดือน และราย 4 เดือน ระยะเวลาที่ใช้ในการผลิตวารสารจึงเป็นไปตามกำหนดออก

ในด้านการออกวารสาร พบว่า วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพส่วนใหญ่ 96 ชื่อ ออกวารสารเกินกำหนด รองลงมา 44 ชื่อ ออกวารสารตามกำหนด และวารสารจำนวนน้อยที่สุด 2 ชื่อ ออกก่อนกำหนด คือ วารสารข่าวโรงพยาบาลราชวิถี และจุลสารรูมาติซั่ม

สำหรับวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพที่ออกเกินกำหนด 96 ชื่อ พบว่าจำนวนมากที่สุด 47 ชื่อ ออกเกินกำหนด 1-2 เดือน รองลงมา 14 ชื่อ ออกเกินกำหนด 2-3 สัปดาห์ และน้อยที่สุด 1 ชื่อ ออกเกินกำหนด 9-10 เดือน คือ วารสารโรคมะเร็ง

การที่วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพออกเกินกำหนด อาจเนื่องมาจากในการดำเนินการผลิตวารสารประสบปัญหาสำคัญหลายด้าน เช่น ปัญหาขาดแคลนบทความที่จะนำมาลง ปัญหาบรรณาธิการมีงานประจำด้านอื่นมากไม่มีเวลาพอที่จะทำวารสารได้เต็มที่ ปัญหาขาดแคลนบุคลากรช่วยในการผลิตวารสาร ปัญหาต้นฉบับที่ได้รับไม่ได้มาตรฐานขาดความสมบูรณ์ ปัญหาโรงพิมพ์ส่งงานไม่ตรงตามกำหนด ปัญหาผู้เขียนส่งต้นฉบับช้า ปัญหาบรรณาธิการรับผิดชอบคัดเลือกบทความแต่เพียงผู้เดียว ทำให้ล่าช้า จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนดังกล่าวจึงส่งผลให้วารสารออกเกินกำหนด

8. ปัญหาในการดำเนินการผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

ปัญหาในการดำเนินการผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ได้แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มใหญ่ คือ ปัญหาการจัดหาบทความ ปัญหาการคัดเลือกบทความ ปัญหาการตรวจแก้ไขต้นฉบับ

ปัญหาการจัดพิมพ์ และปัญหาอื่น ๆ ผลการวิจัยพบว่า วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพจำนวนสูงสุด 125 ชื่อ ประสบปัญหาการจัดหาบทความ รองลงมาคือ ปัญหาอื่น ๆ 121 ชื่อ ปัญหาการตรวจแก้ไขต้นฉบับ 107 ชื่อ ปัญหาการจัดพิมพ์ 86 ชื่อ และน้อยที่สุด คือ ปัญหาการคัดเลือกบทความ 79 ชื่อ

สำหรับรายละเอียดของปัญหาในแต่ละกลุ่ม จะสรุปเฉพาะปัญหาที่มีผู้ตอบจำนวนสูงสุดสองอันดับแรกซึ่งปรากฏผลดังนี้

ปัญหาการจัดหาบทความ ได้แก่ ขาดแคลนบทความที่จะนำมาลง 86 ชื่อ และผู้เขียนส่งต้นฉบับช้า 67 ชื่อ

ปัญหาการคัดเลือกบทความ ได้แก่ บรรณาธิการรับผิดชอบคัดเลือกบทความแต่เพียงผู้เดียว ทำให้ล่าช้า 33 ชื่อ และกองบรรณาธิการไม่มีเวลาในการคัดเลือกบทความ 31 ชื่อ

ปัญหาการตรวจแก้ไขต้นฉบับ ได้แก่ ต้นฉบับที่ได้รับไม่ได้มาตรฐานขาดความสมบูรณ์ 65 ชื่อ และผู้ตรวจแก้ไขไม่มีเวลาในการแก้ไขต้นฉบับ 39 ชื่อ

ปัญหาการจัดพิมพ์ ได้แก่ โรงพิมพ์ส่งงานไม่ตรงตามกำหนด 60 ชื่อ และพิสูจน์อักษรผิดพลาดมาก 26 ชื่อ

ส่วนปัญหาอื่น ๆ ได้แก่ บรรณาธิการมีงานประจำด้านอื่นมากไม่มีเวลาพอที่จะทำวารสารได้เต็มที่ 81 ชื่อ และขาดแคลนบุคลากรช่วยในการผลิตวารสาร 74 ชื่อ

ผลการวิจัยในส่วนนี้สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 4 ที่กำหนดไว้ว่า แหล่งผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านขาดแคลนบทความที่จะนำมาลง

ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของฉันทรา รัตนกนกพร (2537) ที่พบว่าวารสารทางการแพทย์ ประสบปัญหาขาดแคลนบทความที่จะนำมาลงมากที่สุด แต่แตกต่างจากผลการวิจัยของมารศรี ศิวรักษ์ (2518) ที่พบว่าในการจัดทำวารสารสาขาสังคมศาสตร์ ปัญหาสำคัญที่ประสบ คือ ปัญหาขาดแคลนเงินทุน ปัญหาขาดแคลนผู้มีฝีมือในการจัดทำวารสาร ปัญหาหาผู้เขียนบทความที่มีคุณภาพไม่ได้ และแตกต่างจากผลการวิจัยของพรณพิมล กุลบุญ และชลธิชา สุทธินิรันดรกุล (2525) ที่พบว่าปัญหาสำคัญในการผลิตวารสาร คือ ปัญหาการเงิน ปัญหาบุคลากรไม่เพียงพอ ปัญหาบรรณาธิการมีงานประจำหลายด้าน และขาดความรู้ในการจัดทำวารสาร ปัญหาบทความที่นำมาลงไม่ได้มาตรฐาน รวมทั้งผลการวิจัยของ Cai และ Keefe (1993) ที่พบว่าปัญหาสำคัญในด้านการพิมพ์คือ โรงพิมพ์ใช้เทคโนโลยีการพิมพ์ล้าสมัย ทำให้ล่าช้าและใช้เวลาพิมพ์นาน

สำหรับปัญหาสูงสุดสองอันดับแรกที่หน่วยงานผู้ผลิตวารสารแต่ละประเภทประสบมีดังนี้ คือ หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา โรงพยาบาลของรัฐ สมาคมวิชาการและวิชาชีพ ประสบปัญหาขาดแคลนบทความที่จะนำมาลง และบรรณาธิการมีงานประจำด้านอื่นมากไม่มีเวลา

พอที่จะทำวารสารได้เต็มที่ โรงพยาบาลเอกชน สำนักพิมพ์ บริษัท และมูลนิธิ ประสบปัญหาผู้เขียนส่งต้นฉบับช้า และขาดแคลนบุคลากรช่วยในการผลิตวารสาร ส่วนสภาภาษาไทย ประสบปัญหากองบรรณาธิการไม่มีเวลาในการคัดเลือกบทความ ปัญหาบรรณาธิการมีงานประจำด้านอื่นมาก ไม่มีเวลาพอที่จะทำวารสารได้เต็มที่ และปัญหาขาดแคลนบุคลากรช่วยในการผลิตวารสารเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ขาดแคลนบทความที่จะนำมาลง และขาดความร่วมมือของกองบรรณาธิการในการจัดหาบทความ

9. ข้อเสนอแนะในการดำเนินการผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

สำหรับข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ พบว่า ข้อเสนอแนะที่มีผู้ตอบตั้งแต่ 10 รายขึ้นไป มีดังนี้คือ ควรส่งข่าวจดหมาย ประชาสัมพันธ์ ไปยังหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเชิญชวนนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขานั้นส่งบทความวิชาการมาตีพิมพ์ในวารสาร (28 ราย) ควรเลือกโรงพิมพ์ที่มีประสบการณ์ มีคุณภาพ และมีความรับผิดชอบในการพิมพ์ (21 ราย) ควรให้นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้ในสาขานั้น ๆ เป็นผู้คัดเลือกบทความ (19 ราย) ควรให้ผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ เป็นผู้ตรวจแก้ไขต้นฉบับ และประสานงานกับผู้เขียนเป็นอย่างดี (16 ราย) ควรคัดเลือกบทความที่มีเนื้อหาทันสมัย สอดคล้องกับสถานการณ์และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ (15 ราย) ควรให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้เขียน (11 ราย) ควรให้ผู้รับผิดชอบตรวจแก้ไขโดยตรง (11 ราย) ผู้จัดทำวารสารควรมีใจรักและอุทิศเวลาในการจัดทำวารสาร (11 ราย)

การทดสอบสมมุติฐาน

จากการทดสอบสมมุติฐาน 4 ข้อ ดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าผลการวิจัยมีทั้งที่เป็นไปตามสมมุติฐานและไม่เป็นไปตามสมมุติฐาน

ส่วนที่เป็นไปตามสมมุติฐานคือ ข้อ 1, 4 และข้อ 2 บางส่วน ได้แก่

ข้อ 1 วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพส่วนใหญ่ผลิตโดยหน่วยงานราชการ

ข้อ 2 วารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพที่ผลิตส่วนใหญ่มีกลุ่มผู้ใช้เป้าหมาย คือ แพทย์และมีเนื้อหาด้านอายุรศาสตร์

ข้อ 4 แหล่งผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านขาดบทความที่จะนำมาลง

ส่วนที่ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานคือ ข้อ 3 และ ข้อ 2 บางส่วน ได้แก่

ข้อ 2 ประเภทของวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพส่วนใหญ่เป็นวารสาร
วิชาการ

ข้อ 3 วารสารส่วนใหญ่เผยแพร่โดยวิธีบอกรับเป็นสมาชิก

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับบรรณาธิการห้องสมุดสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

รายชื่อวารสารและนามานุกรมแหล่งผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพที่ได้จากการรวบรวม และวิเคราะห์ในการวิจัยครั้งนี้ มีหลายประเภทและผลิตเพื่อกลุ่มผู้ใช้เป้าหมายหลากหลาย บรรณาธิการห้องสมุดสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดหาวารสาร และในการให้บริการสารนิเทศได้ ดังนี้

1. ในด้านการจัดหาวารสาร

1.1 บรรณาธิการควรจัดหาวารสารประเภทต่าง ๆ ให้หลากหลายและสอดคล้องกับกลุ่มผู้ใช้ห้องสมุดสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

1.2 บรรณาธิการควรจัดหาวารสารที่เผยแพร่โดยการแจกเป็นอนินันตนาการให้ครบถ้วน เพื่อให้ห้องสมุดมีวารสารที่สมบูรณ์เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ และประหยัดงบประมาณในการจัดหาของห้องสมุดได้ส่วนหนึ่ง

2. ในด้านการให้บริการผู้ใช้

2.1 บรรณาธิการสามารถให้รายชื่อวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ในการให้บริการตอบคำถามและช่วยค้นหาแก่ผู้ใช้ เพื่อให้ผู้ใช้เข้าถึงวารสารได้หลากหลาย เพื่อประโยชน์ในการศึกษา ค้นคว้า

2.2 บรรณาธิการห้องสมุดสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ควรร่วมมือในการให้บริการแก่ผู้ใช้โดยรวบรวมรายชื่อวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพที่มีในห้องสมุด เผยแพร่แก่ห้องสมุดอื่น และให้บริการถ่ายสำเนาบทความวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพที่ห้องสมุดมีแก่ผู้แสดงความจำนง เพื่อให้ผู้ใช้ได้รับความสะดวกและรวดเร็วในการใช้ข้อมูล

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานผู้ผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

1. หน่วยงานผู้ผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ควรพิจารณาจัดทำวารสารประเภทที่มีการผลิตน้อยเพิ่มขึ้น ได้แก่ วารสารกึ่งวิชาการ วารสารประชาสัมพันธ์ และหนังสือพิมพ์ ทั้งนี้เพื่อให้กลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนทั่วไปได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของตนเอง

2. ควรสนับสนุนให้มีการเขียนบทความเพิ่มมากขึ้น ในเนื้อหาวิชาที่ยังมีการผลิตน้อย และเนื้อหานั้นเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ควรให้ผู้อ่านได้เกิดความรู้ความเข้าใจ เช่น แบททีเรีย กิจกรรมโรงพยาบาล การทดสอบทางจิต การปลูกถ่ายอวัยวะ มดลูกและคอมดลูก ความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของวัยรุ่น สุขภาพของวัยรุ่น จิตเวชศาสตร์ของวัยรุ่น ความผิดปกติของประสาทตา เครื่องช่วยเกี่ยวกับความบกพร่องของดวงตา เป็นต้น รวมทั้งเนื้อหาด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นแนวทางการแก้ปัญหาสุขภาพอนามัยของประชาชน และให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของบุคลากรสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

3. หน่วยงานผู้ผลิตวารสารควรผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะกลุ่มผู้ใช้เป้าหมายที่ผลิตน้อย ได้แก่ กลุ่มนักรังสีเทคนิค นักโภชนาการ นักกายภาพบำบัด และนักพยาธิวิทยา ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มบุคคลดังกล่าว ซึ่งเกี่ยวข้องกับสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพจะได้ใช้วารสารในการศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาสุขภาพอนามัยของประชาชน

4. ในด้านการเผยแพร่ หน่วยงานผู้ผลิตวารสารควรประชาสัมพันธ์วารสารที่ผลิตและจัดส่งวารสารที่ผลิตให้หอสมุดแห่งชาติ ศูนย์ประสานงานสารนิเทศสาขาแพทยศาสตร์ (สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล) เพื่อเป็นแหล่งกลางในการรวบรวมวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพให้ครบถ้วนสมบูรณ์

5. ในด้านกระบวนการผลิตวารสาร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานและวารสารออกได้ตรงตามกำหนด และมีคุณภาพ ผู้ผลิตวารสารควรดำเนินการดังนี้

5.1 การจัดทำบทความเพื่อลงในวารสาร ควรพิจารณาจากแหล่งต่าง ๆ หลายแหล่งและควรส่งข่าวประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ส่งบทความวิชาการลงตีพิมพ์ เพื่อให้ได้บทความที่ดีมีคุณภาพ มีเนื้อหาหลากหลายและมีจำนวนเพียงพอสำหรับการพิมพ์แต่ละฉบับ

5.2 การคัดเลือกบทความ ควรให้บุคคลหลายฝ่ายช่วยคัดเลือกและกำหนดหลักเกณฑ์หรือมาตรฐานการคัดเลือกบทความให้ชัดเจนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ กลุ่มผู้อ่านเป้าหมายของวารสารแต่ละกลุ่ม และควรให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้เขียนเรื่องในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

5.3 การตรวจแก้ไขต้นฉบับ ควรดำเนินการโดยผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ มีความรู้ภาษาไทยเป็นอย่างดี ละเอียดรอบคอบและแม่นยำ รวมทั้งควรมีผู้รับผิดชอบหลายคน

5.4 การจัดพิมพ์ ควรพิจารณาเลือกโรงพิมพ์ที่มีคุณภาพ มีระบบการพิมพ์ที่ทันสมัย มีประสบการณ์ และรับผิดชอบในการพิมพ์ โดยผู้ผลิตควรติดต่อประสานงานกับโรงพิมพ์อย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้เพื่อพิมพ์วารสารได้ทันตามกำหนดเวลา

5.5 ผู้บริหารงานหน่วยงานผู้ผลิตวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐบาลควรให้บรรณาธิการ หรือกองบรรณาธิการของหน่วยงาน ลดภาระการทำงานด้านอื่นลง ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่บรรณาธิการ หรือกองบรรณาธิการ เพื่อให้สามารถติดต่อประสานงานกับนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิในการจัดหาบทความ การตรวจแก้ไขต้นฉบับ และสามารถดูแลการผลิตวารสารได้เต็มที่ เพื่อวารสารออกตามกำหนดเวลา

ข้อจำกัดของการวิจัย

วารสารที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ อาจครอบคลุมวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ที่ผลิตในประเทศไทยไม่ครบทั้งหมด เนื่องจากการเก็บรวบรวมข้อมูลวารสารเก็บจากห้องสมุดที่ได้กำหนดไว้เท่านั้น

แนวทางสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับความร่วมมือในการจัดหาวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพระหว่างห้องสมุดสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับการประเมินคุณค่าวารสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพที่ผลิตในประเทศไทย
3. ควรศึกษาการผลิตวารสารสาขาอื่น ๆ ในประเทศไทย